

Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih
Association for support and creative development of children and youth Tuzla
Univerzitet u Tuzi, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
University of Tuzla, Faculty of Education and Rehabilitation

**UNAPREĐENJE KVALITETE ŽIVOTA
DJECE I MLADIH
IMPROVING THE QUALITY OF LIFE OF
CHILDREN AND YOUTH**

Tematski zbornik/Conference proceedings

I dio/Part one

**X Međunarodna naučno-stručna konferencija
„Unapređenje kvalitete života djece i mladih”
21. - 23. 06. 2019. godine, Istanbul, Turska**

**X International scientific conference
„Improving the quality of life of children and youth”
21st – 23rd June 2019, Istanbul, Turkey**

ISSN 1986-9886

Tuzla, 2019.

UNAPREĐENJE KVALITETE ŽIVOTA DJECE I MLADIH
Improving the quality of life of children and youth

Izdavač/Publisher:

Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih

Urednici/Editors:

Milena Nikolić

Medina Vantić-Tanjić

Organizacioni odbor/Organization Committee:

Medina Vantić-Tanjić, predsjednik

Milena Nikolić

Izen Hajdarević

Arnila Mujezinović

Benjamin Avdić

Nino Vrabac

Marinela Šćepanović, Društvo defektologa Vojvodine

Siniša Ranković, Društvo defektologa Srbije

Goran Petrušev, Savez defektologa Makedonije

Naučni odbor/Scientific Committee:

dr. sci. Zaimir Mrkonjić, vanredni profesor

Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Bosna i Hercegovina

dr. sci. Laszlo Varga, redovni profesor

Univerzitet u zapadnoj Mađarskoj, Pedagoški fakultet Benedek Elek, Sopron, Mađarska

dr. sci. Slavica Golubović, redovni profesor

Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Republika Srbija

dr. sci. Barbara Kopaciu, docent

Univerzitet Primorska, Pedagoški fakultet, Kopar, Slovenija

dr. sci. Fatih ŞATIN, redovni profesor

Univerzitet Celal Bayar u Manisi, Turska

dr. sci. Medina Vantić-Tanjić, redovni profesor

Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Bosna i Hercegovina

dr. sci. Jasminka Zlotković, redovni profesor

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Republika Hrvatska

dr. sci. Sunčica Dimitrovska, redovan profesor

Univerzitet „Sv. Ciril i Metodije“, Filozofski fakultet, Republika Severna Makedonija

dr. sci. Ljiljana Igrić, redovni profesor

Učilište za obrazovanje odraslih - IDEM, Zagreb, Republika Hrvatska

dr. sci. Veselin Micanović, vanredni profesor

Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet Nikšić, Crna Gora

Recenzentski odbor/Reviewers Committee:

dr. sci. Alma Huremović, vanredni profesor

Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Bosna i Hercegovina

dr. sci. Alma Dizdarević, vanredni profesor

Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Bosna i Hercegovina

dr. sci. Milena Nikolić, vanredni profesor

Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Bosna i Hercegovina

dr. sci. Aneta Zovko, redovni profesor

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Republika Hrvatska

dr. sci. Natasha Stanovkova-Trajkowska, varedni profesor

Univerzitet „Sv. Ciril i Metodije“, Filozofski fakultet, Republika Severna Makedonija

dr. sci. Kissné Zsámbóki Réka, redovni profesor

Univerzitet u zapadnoj Mađarskoj, Pedagoški fakultet Benedek Elek, Sopron, Mađarska

dr. sci. Buniamin Memedi, vanredni profesor

Univerzitet u Tetovu, Pedagoški fakultet, Republika Severna Makedonija

dr. sci. Nada Šakotić, docent

Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet Nikšić, Crna Gora

dr. sci. Senad Mehmedinović, docent

Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Bosna i Hercegovina

dr. sci. Admira Beha, docent

Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Bosna i Hercegovina

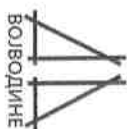
dr. sci. Svetlana Kaljatic, vanredni profesor
Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju,
Republika Srbija

dr. sci. Sugana Nikolosvska-Bancotovska, redovni profesor
Univerzitet „Sv. Ciril i Metodije“, Pedagoški fakultet, Republika Severna Makedonija

dr. sci. Tina Rumić, redovni profesor
Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Republika Hrvatska

PARTNER KONFERENCIJE

Društvo defektologa Vojvodine, Srbija

Друштво дефектолога Војводине
Булевар ослобођења 6-8
21000 Нови Сад

Konferencija podržana od:

Premijera Vlade Tuzlanskog kantona
Grada Tuzla
Yunus Emre Enstitüsü, Sarajevo
Belamionix d.o.o., Cerik, Brčko
Ingos d.o.o., Lukavac
Mlin Nezić d.o.o., Gradačac
Revda d.o.o., Tuzla
Planinski studenac d.o.o., Caparde
Deling d.o.o., Tuzla
Hotel Tehnograd, Tuzla

Skupština Udruženja za podršku i kreativni razvoj djece i mladih na redovnoj sjednici
održanoj 19.04.2019. godine, odobrila je štampanje zbornika radova
„Unapređenje kvalitete života djece i mladih“

UNAPREBENJE KVALITETE ŽIVOTA
DJECE I MLADIH

Improving the quality of life of children and youth

SADRŽAJ

Predgovor	15
PLENARNA IZLAGANJA	
Slavica M. Golubović Dijagnostika i diferencijalna dijagnostika autizma i stanja sličnih autizmu	19
Ljiljana Igrić, Mateja Marinčić Inkluzivno obrazovanje i pomoćnici u nastavi	29
Mirjana Sovilj Animaloterapija i njena uloga u unapređenju i korekciji psiho-emocionalnog i fizičkog zdravlja dece	43
TEMA I UNAPREĐENJE KVALITETE ŽIVOTA DJECE PREDŠKOLSKOG I ŠKOLSKOG UZRASTA	
Merisa Karić Uticaj kreativnog stvaralaštva u radu sa djecom predškolskog uzrasta	57
Nada Šakotić, Slađana Kovačević, Dijana Vučković, Ljiljana Vujađinović Agresivnost kod učenika trećeg ciklusa osnovnih škola	63
Sanja Jandrić, Marija Rebić Holistički multidisciplinarni pristup obitelji koja se suočava s teškoćama u funkcioniranju djeteta	73
Dalibor Stević, Nebojša Mitrović, Dejan Stević Prevalencija gojaznosti i telesna struktura kod dece mlađeg školskog uzrasta	83
Slaviša V. Jenjić, Želimir Ž. Dragić Aktuelizacija životnog iskustva učenika u savremenoj razrednoj nastavi	93
Tatjana Pejić Planinić Uloga okolišnih čimbenika u pojavnosti respiratornih poremećaja među dječjom populacijom	101

Štampa:
OFF-SET, Tuzla

Naslovna strana:
OFF-SET, Tuzla

Godina izdanja:
2019.

Tiraž:
200

Tamara Pribiše , Beleslin, Jasmína Bećirović Karabegović Oktivni predškolski kurikulum u Bosni i Hercegovini – važna dimenzija pedagoškog kvaliteta	113
Tatjana Koteva-Mojsovska , Nevenka Stoeva The effects of the integrated curriculum application in primary education	123
Florina Shehu The impact of school climate on the quality of interaction between teachers and students	133
Irena Krumes, Kristina Vidović Stavovi odgojitelja o utjecaju medija na predčitačke sposobnosti djece	141
Suzana Nikodinovska-Bancotovska Development phases and characteristics of the curriculum for education of preeschool teachers of the pedagogical faculty "St. Climent Ohridski" Skopje	155
Jelena Maksimović, Jelena Osmanović, Tamara Vukić The effects of application of problem teaching in nature and society – a model of action research	161
Ljiljana Jerković, Mile Ilić Učenik u individualno planiranoj nastavi	173
Tatjana Mihajlović, Margareta Skopljak Samostalno učenje – važan aspekt u postizanju boljeg školskog uspjeha učenika	187
Iida Beltrić Tijelne aktivnosti kao važan faktor razvoja djeteta ranog i predškolskog uzrasta	199
Lejla Junuzović-Žunić, Silva Banović, Elvira Ogrješević, Zamir Mrkonjić Uticaj oralfacijanih odstupanja na govornu razumljivost	205
Mirza Starević, Mirela Duranović, Lejla Begić, Zamir Mrkonjić Prevalenca učenika osnovnoškolskog uzrasta u odnosu na broj grešaka i vrijeme prilikom čitanja tekstova	215
Mirza Starević, Lejla Begić, Zamir Mrkonjić, Šejla Kunić Razvijenost fonološke svjesnosti učenika prvih i drugih razreda osnovnih škola	227

Vesna Anđelković, Snežana Vidanović, Uroš Miljković Kvalitet porodičnih interakcija i anksioznost kao prediktori neprikladnih kognicija kod korisnika interneta u gradskim i seoskim školama	239
Katarina Krstić Veština čitanja učenika mlađeg školskog uzrasta	253
Ivan Lešnik Use of modern technology in teaching music	265
Samra Mahmutović, Vesna Huremović, Nermin Joldić, Samira Selesković, Edin Nisić Socijalna podrška djece smještene u Domu za djecu bez roditeljskog staranja Tuzla i izazovi u pružanju podrške	275
TEMA II	
UNAOPREĐENJE KVALITETE ŽIVOTA MLADIH	
Nermin Mulaosmanović, Muradif Hajder, Hazim Selimović, Zehrina Selimović, Mirsada Mulaosmanović Faktori neopravdanog izostajanja učenika iz škole	279
Ana Komlenić Motivacija za upis u saobraćajnu školu kao prediktor školskog uspjeha kod učenika železničkih smerova	293
Ivan Mitrović Primjena vaspitnih naloga	301
Sait Kačapor, Plinka Muhić Popović Institucionalno vaspitanje i obrazovanje između deceleracije i akceleracije	311
Sabina Mandić, Neven Ristić, Dora Dodig Hundrić Kompetencije i edukacijske potrebe stručnjaka u sustavima obrazovanja i socijalne skrbi za rad s mladima s problemima kockanja	325
Анђела Кељановић Вредносне оријентације и психичко благостање младих са севера Косова и Метохије	327
Миљана Рајићевић, Ана Стошевски Проценјени вазпирни стилуви родитеља као предиктори особина личности младих	335

Jelena Orsenica Kostić, Aleksandra Rajević, Tanja Panić Odnos upotrebe pametnih telefona i društvenih mreža sa afektivnom vezanošću za prijatelje	345
Tanja Panić, Jelena Orsenica Kostić, Marta Dedaj, Maја Cvijetić Motivacija mladih za roditeljstvom – negativni aspekti	355
Adela Jahić, Meliha Vjedić, Lejla Kuralić-Čišić Integritizirani i eksperimentalizirani problemi kod hronično hospitalizirane djece i adolescenata	365
Dugađ Vargać Uloga porodice u sprečavanju seksualno rizičnog ponašanja mladih	375
Драгана Фрфугановић-Шоковић, Миленка Савић, Емилија Бикић-Јовановић, Александра Перић-Николић, Наташа Благојевић Савремени медији у настави историје уметности и дизајна и њихов значај у развоју креативности	383
Бијана Јаређић, Јелена Минић, Тађана Радојевић, Игор Ђурић, Јелена Вабјић Антић Коришћење слободног времена код средњошколца и ризицо понашање	393
Милица Матовић, Весна Џупић Павловић Употреба илегалних психоактивних супстанци код младих у студентским домовима	403
Шежапа Стојиљковић, Шефика Станковић, Јелисавета Тодоровић Алкохолizam и породици као ометајући фактор у развоју личности адолесцената	415
Снежана Кевић-Зрнић, Тања Станковић-Јанковић Учење и компетенције младих у XXI вијеку	427
Анкиса Сузић, Тађана Зиројевић Комплексијација и циљеви младих	435
Божана Џулим Плић, Надја Џековић, Симиша Кушић Школски волонтерски програми у функцији унапређења квалитете живота младих	443
Дарко Минић Карактеристике употребе интернета и индикатори проблематичне употребе интернета у студентској популацији	457

SLOBODNE TEME

Stjepan Strukar, Jasminka Zloković, Anja Zovko Odgojna uloga borilačkih vještina - iz perspektive sportaša i trenera	471
Rajka Švrliuga O znanostima	483
Aneta T. Barakoska, Vera Z. Stojanovska, Borče R. Kostov Modern dimensions of the leadership and management with the educational institutions	489
Mario Vasiļ, Jelena Vukobratović, Leo Klaran Položaj održivog razvoja u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske	499
Mila Vujićević, Neda Milošević, Драган Стојиљковић-Џаушевић Процена квалитета живота латингектомираних пацијената пре и после вокалне рехабилитације	511
Barbara Koracin Razvijen muzički sistem vrednovanja razrednih nastavnika uslov je za realizaciju ciljeva nastave muzičke umjetnosti	519
Zehrina Selimović, Hazim Selimović, Nermin Mulaosmanović Efekti kooperativnog učenja na razvijanje interpersonalnih sposobnosti učenika	531
Dušan Zečević, Maša Marisavljević, Miško Subotić Uticaj spoljašnjih stresora na prenatalni razvoj korteksa	541
Haris Jašarević, Vernesa Jašarević, Zehrina Selimović Roditeljstvo i školski uspjeh djeteta	549
Almedina Šević, Mersida Dorić, Nermina Sinanović, Sabina Dug, Alisa Kudumović Profesionalna kvaliteta života edukacijsko-rehabilitacijskih stručnjaka	557
Aleksandra Perić-Nikolić, Miodrag Šmelcerović, Nataša Blagojević, Milan Vasić, Viktorija Stanković Inovativna i kreativna nastava u obrazovanju dece i omladine	567
Sanja Đurđević, Vladimir Plić Socialna zaštita dece u migracijama	571
Mladen Martinović, Ana Kokan Crte ličnosti kao pretpostavka pravilnog pristupa u sportu djece	573

Dariko Ratković

Stavovi učitelja o muzičko metodickim kompetencijama i vidovima stručnog usavršavanja 575

PREDSTAVLJANJE INSTITUCIJA

Dragica Kosić, Lidija Kantar Lalović

Prezentacija JU Dnevni centar za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju Herceg Novi 589

Kristina Ribarić

Socijalni pedagog i djelovanje u lokalnoj zajednici 591

Blazhenka Filic Vuljin, Marija Borovec

Transformacija i deinstitutionalizacija Centra za rehabilitaciju Zagreb 2013. – 2018. 597

PREDGOVOR

X Međunarodna naučno-stručna konferencija „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“ održana je od 21. do 23.06.2019. godine u Istanbulu, Turska u organizaciji Udruženja za podršku i Kreativni razvoj djece i mladih, Tuzla i Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Univerziteta u Tuzli. Na Konferenciji je izloženo 128 radova publikovanih u dva dijela zbornika radova.

U prvom dijelu Zbornika radova „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“ predstavljani su radovi iz sesije Plenarna izlaganja, radovi iz Temne I - Unapređenje kvalitete života djece predškolskog i školskog uzrasta, radovi iz Temne II - Unapređenje kvalitete života mladih, radovi iz sesije Slobodne teme i Predstavljanja institucija.

U sesiji Plenarna izlaganja predstavljena su tri rada. Prvo plenarno izlaganje bavi se dijagnostikom i diferencijalnom dijagnostikom autizma i stanja sličnih autizmu. Drugo plenarno izlaganje bavi se inkluzivnim obrazovanjem i pomoćnicima u nastavi, dok se treće predavanje bavi animaloterapijom i njenom ulogom u unapređenju i korekciji psiho-emocionalnog i fizičkog zdravlja dece.

U Temi I predstavljena su dvadest i tri rada vezana za unapređenje kvalitete života djece predškolske i osnovnoškolske dobi, a neke od tema bavile su se pitanjem uticaja kreativnog stvaralaštva u radu sa djecom predškolskog uzrasta, prevalencijom gojaznosti i tjelesnih struktura kod djece mlađeg školskog uzrasta, stavovima odgojitelja o utjecaju medija na predviđacke sposobnosti djece, uticaju oralnofacijanih odsutpanja na govornu razumljivost i sl.

U Temi II predstavljeno je devetnaest radova, a neke od tema su: faktori neopravdanog izostajanja učenika iz škole, institucionalno vaspitanje i obrazovanje između deceleracije i akceleracije, odnos upotrebe pametnih telefona i društvenih mreža sa afektivnom vezanošću za prijatelje, učenje i kompetencije mladih u XXI vijeku i sl.

U sesiji Slobodne teme predstavljeno je petnaest radova, a neke od tema su procjena kvaliteta života laringektomiranih pacijenata prije i poslije vokalne rehabilitacije, efekti kooperativnog učenja na razvijanje interpersonalnih sposobnosti učenika, profesionalna kvalитета života edukacijsko-rehabilitacijskih stručnjaka i sl.

U poglavlju Predstavljanje institucija predstavljene su tri institucije i to: JU Dnevni centar za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju Herceg Novi, Udruuga za djecu i mlade Kocka na Rabu i Centar za rehabilitaciju Zagreb.

U drugom dijelu Zbornika radova „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“ predstavljeno je šezdeset pet radova iz Temne III – Unapređenje kvalitete života djece i mladih s posebnim potrebama. Teme su posvećene djeci i mladima s intelektualnim teškoćama, oštećenjem vida, oštećenjem sluha, autizmom, specifičnim jezičkim poremećajima, ADHD-om, višestrukim teškoćama i motornim poremećajima. Teme se bave inkluzivnim obrazovanjem, pomoćnicima u nastavi i njihovom ulogom, obiteljima i ulogom roditelja u edukacijsko-rehabilitacijskom radu s djecom, nastavom i sl.

Konferencija je i ove godine izazvala interesovanje velikog broja stručnjaka različitih profila, što je doprinijelo bogatsvu predstavljanih i publikovanih radova u oba dijela Zbornika.

Urednici

ŠKOLSKI VOLONTERSKI PROGRAMI U FUNKCIJI UNAPREĐENJA KVALITETE ŽIVOTA MLADIH

SCHOOL VOLUNTEERING PROGRAMMES IN SERVICE OF IMPROVING LIFE QUALITY OF YOUNG PEOPLE

Bojana ČULUM ILIĆ, Nadja ČEKOLJ, Siniša KUŠIĆ
Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka, Republika Hrvatska

Originalni naučni rad

APSTRAKT

U novim demokracijama aktivno i društveno odgovorno građanstvo ideal je kojem se teži, a odgojno-obrazovni sustav prepoznati je kao vodeći mehanizam u obrazovanju budućih aktivnih i društveno odgovornih građana. Školski volonterski programi jedan su od prepoznatih mehanizama koji osigurava prostor za učenje kroz iskustvo i djelovanje. Navedeni programi također omogućuju učenje i vježbanje svoje buduće uloge aktivnih građanina. Osim navedenog, putem školskih volonterskih programa, mladi se aktivno uključuju u zajednicu u kojoj žive te se samim time stvara snažnija veza između odgojno-obrazovnih institucija i zajednice. Provedena istraživanja ističu važnost aktivnog angažmana i volontiranja mladih u zajednici, s obzirom da su obrasci stečeni u mladenačkoj dobi važan faktor aktivnog angažmana i volontiranja i u odrasloj dobi. Uz navedeno, kompetencije aktivnog građanstva prepoznate su kao ključne kompetencije za cjeloživotno obrazovanje. U Hrvatskoj organizacije civilnog društva provode razne obrazovne programe za odgojno-obrazovne djelatnike sa svrhom implementacije volontiranja u školske kurikulume. Do sada nije napravljena znanstvena analiza tih programa, te je cilj ovog rada prikazati rezultate prvog mapiranja školskih volonterskih programa u srednjim školama u Hrvatskoj (N=123). Za potrebe mapiranja konstruiran je online upitnik. Iz rezultata mapiranja možemo zaključiti da se u okviru školskih volonterskih programa, tijekom školske godine, provode brojne aktivnosti i akcije pri čemu je snažni naglasak na suradnji s lokalnim zajednicom. U programima aktivno sudjeluje velik broj učenika i odgojno-obrazovnih djelatnika. Upriznikom se također ispitala organizacija i planiranje, podrška i provedba te praćenje i vrednovanje školskih volonterskih programa.

Ključne riječi: mapiranje, školski volonterski programi, volontiranje i mladi, odgojno-obrazovni djelatnici

ABSTRACT

Active and social responsible citizenship is an ideal all young democracies are trying to reach. Educational system is recognized as one of the most important mechanism for preparing young people for their future role of active citizens and socially responsible citizens. School volunteering programs are one of the recognized mechanism that provides learning through experience and activity. These programs also facilitate learning and practicing for their future role of active citizens. Active participation in school volunteering programs imply that young people are more involved in community in which they are living and accordingly schools and local community are becoming increasingly connected. Results of numerous research studies are emphasizing the importance of active participation and volunteering of young people in community. In addition, some research results indicate greater community engagement in adulthood for people who volunteered in young age. Civic competence are also recognized as one of the key competencies for lifelong learning in European policy documents. In Croatia, the

non-governmental organizations are conducting numerous programs of education for teachers and their goal is to implement volunteering in school curricula. So far no scientific evaluation of these programs has been done. This paper aims to present results of first mapping of school volunteering programs in national high schools (N=123). Online questionnaire was developed for the purposes of this research. Results indicate a various conducted volunteer activities in which numerous students and school staff are participating through the school year. The school through school volunteering programs are closely collaborate with community. The questionnaire also examined organization and planning processes, support and implementation, and evaluation of school volunteering programs.

Key words: mapping, school volunteering programs, youth volunteering, educational workers

UVOD

Aktivno i društveno odgovorno građanstvo je cilj kojem teže sve demokracije. Sustav odgoja i obrazovanja ima značajnu ulogu u pripremanju djece i mladih za njihovu buduću ulogu aktivnih građana. Školski volonterski programi prepoznati su kao mehanizam koji osigurava prostor za učenje i iskustveno djelovanje te odgojno-obrazovne institucije imaju važnu ulogu u promoviranju vrijednosti volonterstva. Takvi programi idu korak dalje u kontekstu volontiranja, omogućuju mladima i usvajanje znanja o političkim procesima i mehanizmima, razvijanje raznih vještina i razumijevanja vlastite uloge građanina (Annette, 2008). Na taj se način ostvaruje snažnija veza između mladih, odnosno odgojno-obrazovnih institucija i zajednice. Školski volonterski programi imaju pozitivan učinak na širu zajednicu, odgojno-obrazovne ustanove i mlade. Mladi razvijaju samopouzdanje, empatiju, nova znanja i vještine, razumijevanje za društvene probleme, upoznaju se sa zajednicom u kojoj žive. Škole se povezuju sa zajednicom i stvara se mreža suradnika i partnera te se osnažuje odnos učenika i nastavnika. U zajednici u kojoj mladi volontiraju stvaraju se nove vrijednosti, povećava se aktivnost i uključenos mladih te socijalni kapital, općenito se povećava kvaliteta života (Simunković, Forčić, Milinković, Kamenko, & Šetić-Relić, 2011). Prema rezultatima najrecenziranijeg istraživanja mladih vidljivo je da mladi najčešće volontiraju u okviru odgojno-obrazovnih institucija (35%) (Gvozdanović i sur., 2019). Mnoga istraživanja, također naglašavaju važnost uključivanja mladih u volonterske aktivnosti zbog veće tendencije da će nastaviti volontirati i u odrasloj dobi, odnosno spremniji su na preuzimanje uloge aktivnih i društveno odgovornih građana s ciljem unapređenja kvalitete života u zajednici i društvu (Hall, McKeown & Roberts, 2001; McFarland & Thomas, 2006; Planly & Regnier, 2003; Youniss, McLellan & Yates, 1997).

U posljednjih desetak godina brojne škole u Hrvatskoj uključile su se u promociju i razvoj volonterstva među svojim učenicima u suradnji s organizacijama civilnog društva. Još uvijek ne postoje istraživanja o učincima sudjelovanja mladih u školskim volonterskim programima. Cilj ovog rada je prikazati rezultate prvog mapiranja školskih volonterskih programa u srednjim školama u Hrvatskoj.

METODE RADA

Uzorak istraživanja

U Tablici 1. prikazana je struktura uzorka s obzirom na vrstu škole, regiju u kojoj se škole nalaze te modele organizacije volonterskih aktivnosti u školi.

Tablica 1. Struktura uzorka
Table 1. Sample structure

	f	%	
Vrsta škole	Gimnazija	33	26,8
	Strukovna	64	52,0
	Polivalentna	26	21,1
	Total	123	100
	Dalmacija	19	15,4
Regija	Istra i primorje	19	15,4
	Sjeverozapadna Hrvatska	21	17,1
	Slavonija	28	22,8
	Središnja Hrvatska	9	7,3
	Zagreb i Zagrebačka županija	27	22,0
Total	123	100	
Organizacija volonterskih aktivnosti	Školski volonterski program/klub integriran u školski kurikulum	76	61,8
	Školski volonterski program/klub koji NIJE integriran u školski kurikulum	6	4,9
	Organizirane volonterske aktivnosti izvan školskog volonterskog programa/kluba koje su integrirane u školski kurikulum	15	12,2
	Organizirane volonterske aktivnosti izvan školskog volonterskog programa/kluba koje NISU integrirane u školski kurikulum	10	8,1
	Ništa od navedenog	13	10,6
	Ostalo	3	2,4
	Total	123	100

Više od polovice škola koje su sudjelovale u mapiranju po svojoj strukturi su strukovne škole (52,0%), dok su nešto manje od 50% uzorka činile gimnazije (26,8%) i polivalentne škole (21,1%), škole koje objedinjuju gimnazijske i strukovne programe. Najbrojnije škole koje su odgovorile na upitnike bile su iz Slavonije (22,8%) te Zagreba i Zagrebačke županije (22,0%), a najmanje iz Središnje Hrvatske (7,3%). Škola iz ostalih regija bilo je gotovo podjednako, od 15% do 17% (Tablica 1.). Za potrebe mapiranja konstruirana su četiri modela organizacije volonterskih programa u školama: (I) školski volonterski program integriran u školski kurikulum; (II) školski volonterski program koji nije integriran u školski kurikulum; (III) organizirane volonterske aktivnosti izvan školskog volonterskog programa koje su integrirane u školski kurikulum i (IV) organizirane volonterske aktivnosti izvan školskog volonterskog programa koje nisu integrirane u školski kurikulum. Navedeni modeli ukazuju na koji način škole razumijevaju važnost volontiranja u razvoju učenika i mladih te u kojoj mjeri sustavno pristupaju razvoju koncepta volontiranja u ekologiji

odgojno-obrazovnih ustanova. Najveći broj škola ima školske volonterske programe integrirane u školski kurikulum (61,8%). Harris (2013) u svom istraživanju zaključuje da je ključan faktor uspješnog školskog volonterskog programa upravo njegova integriranost u školski kurikulum. Škola koje imaju organizirane volonterske aktivnosti izvan školskog volonterskog programa koje su integrirane u kurikulum bilo je 12,2%, škola koji nisu integrirale svoj školski volonterski program u školski kurikulum bilo je 8,1%. Najmanje je srednjih škola koje imaju školski volonterski program koji nije integriran u školski kurikulum (4,9%). Neke od škola u prošloj školskoj godini nisu imale ništa od navedenog (10,6%). Tri su škole označile opciju „Ostalo“ te navele da su ove školske godine započela s organizacijom volonterskih aktivnosti u okviru volonterskog kluba dok je jedna škola navela da je školski volonterski klub sastavni dio Preventivne strategije škole.

Mjerni instrument

Za potrebe mapiranja konstruiran je anketni upitnik koji se sastojao od preambule i četiri cjeline. Prva cjelina sadržavala je podatke o ustanovi, podatke o školskim volonterskim programima (voditelji, broj učenika, djelatnika, roditelja, vrste provedenih aktivnosti, suradnja sa zajednicom, partnerstvom, projektima). Drugu cjelinu činile su tvrdnje o organizaciji i planiranju, a treća cjelina odnosila se na podršku i provedbu volonterskih aktivnosti. Zadnja cjelina sadržavala je tvrdnje o praćenju i vrednovanju učenika volontera. Sva pitanja usmjerena na školske volonterske programe odnosila su se na 2017/2018. školsku godinu.

Način provođenja istraživanja

Istraživanje školskih volonterskih programa dionica je istraživačkog projekta pod nazivom „Formalno obrazovanje u funkciji održivog razvoja“ (forOR) kojeg podupire Hrvatska zaklada za znanost. Cilj navedene istraživačke dionice je razumijevanje potencijala školskih volonterskih programa za razvoj obilježja građanstva održivosti kod učenika srednjih škola. Cjelovito istraživanje školskih volonterskih programa podijeljeno je u šest faza: (I) mapiranje školskih volonterskih programa u srednjim školama u Hrvatskoj, (II) analiza dobivenih podataka prema unaprijed određenim kriterijima, (III) odabir slučajeva, odnosno školskih volonterskih programa za daljnju analizu, (IV) provođenje polu-strukturiranih intervjua s koordinatorima školskih volonterskih programa (djelatnici škole), (V) provođenje fokus grupa s učenicima volonterima, (VI) analiziranje prikupljenih kvalitativnih podataka. Etičko povjerenstvo za znanstvena istraživanja Filozofskog fakulteta u Rijeci dalo je suglasnost za provođenje istraživanja. U ovom će se radu prikazati neki od rezultata deskriptivne analize mapiranja školskih volonterskih programa u srednjim školama u Republici Hrvatskoj. Mapiranje je provedeno kvantitativnim istraživanjem s ciljem detektiranja postojećih školskih volonterskih programa kako bi se odabrali slučajevi za daljnje istraživanje. Podaci o istraživanju prikupljeni su mrežnim anketiranjem. Upitnik je diseminiran na elektroničke adrese svih srednjih škola u Republici Hrvatskoj (N=427), a ukupno je 123 srednjih škola pristupilo ispunjavanju upitnika. Prikupljanje podataka provodilo se tijekom prosinca 2018. godine i siječnja 2019. godine. Škole su o predmetu, svrsi i ciljevima istraživanja bili obaviješteni putem službenog dopisa te u preambuli samog upitnika. Škole su upućene da upitniku pristupi osoba koja je najviše

upućena u aktualno stanje volonterskih programa u školi kako bi se prikupili što pouzdaniji podaci.

Metode obrade podataka

Obrada podataka provedena je u Statističkom programu za društvene znanosti (IBM SPSS 25.0.) te su korištene metode univarijatne statistike.

REZULTATI

Gotovo polovica škola koje su sudjelovale u mapiranju, 2017/2018. školske godine provele su do šest volonterskih akcija (45,8%), zatim slijede škole koje su provele do tri volonterske akcije (36,5%), a tri škole nisu provele ni jednu volontersku akciju. Neke škole (14%) organizirale su više od šest volonterskih akcija tijekom prošle školske godine, a najveći broj akcija koje je jedna škola u okviru školskih volonterskih programa u 2017/2018. školskoj godini organizirala bio je 35 (Tablica 2.).

Tablica 2. Broj provedenih volonterskih aktivnosti
Table 2. Number of conducted volunteer actions

Broj volonterskih aktivnosti	f	%
nije bilo organiziranih volonterskih aktivnosti	3	2,8
1-3	39	36,5
4-6	49	45,8
Ostalo	15	14,0
Bez odgovora	1	0,9
Total	107	100

Navedene aktivnosti većina je škola (58,9%) provodila u suradnji s partnerima u okviru projekata koji su usmjereni na poticanje i razvoj volonterstva. Ukupno su škole u 2017/2018. školskoj godini u okviru školskih volonterskih programa sudjelovale na 55 projekata organiziranih od strane raznih organizacija civilnog društva. Projekti „VOLON: pojačaj volontiranje“ u organizaciji Studentskog katoličkog centra te „Školski volonteri: osnaživanje i mentorstvo škola za koordiniranje volonterskih programa“ Forumna za slobodu odgoja projekti su na kojem je sudjelovalo više škola u ovom istraživanju. Projekti na kojima su školski volonterski program sudjelovali kao partneri raznovrsni su, usmjereni različitim populacijama u društvu (djeca i mladima, marginaliziranim skupinama, starijima i nemoćnima, ...) te raznim problematikama, kao što su projekti usmjereni zaštiti okoliša, projekti humanitarnog karaktera, promicanju volonterstva i slično. Partneri na navedenim projektima također su raznovrsni i mnogobrojni, surađivali su s mnogim volonterskim centrima, organizacijama civilnog društva, humanitarnim organizacijama, fakultetima, lokalnim samoupravama, ali i drugim zemljama.

U literaturi se često spominje da volontiranje ima kohezivnu moć te da osnažuje pojedince za pomoć ranjivim i marginaliziranim skupinama u društvu (Ledić, 2001; Culum, 2008). Učenici volonteri te njihovi koordinatori provodili su mnoge volonterske akcije u kojima su pomagali raznim skupinama u svojoj zajednici (Tablica 3.). Najfrekventnije aktivnosti kojima su se srednjoškolski bavili u okviru školskih

volonterskih programa su posjete, druženje i pomaganje korisnicima raznih ustanova kao što su domovi za djecu i mlade, dječji vrtići, osnovne škole, specijalne bolnice za djecu i odrasle te domovi za starije i nemoćne. Također, akcije kojima su se učenici volonteri bavili uključuju razne eko-akcije kao što su uređenje prostora škole te prostora izvan škole, zatim skupljanje otpada i akcije zaštite životinja. Osim navedenog, vrlo često su provedene aktivnosti poput skupljanja donacija i ostalih potrebita za potrebitu u organizaciji školskog volonterskog programa te nešto manje u organizaciji vanjskih organizacija kao što su Crveni križ, UNICEF, centri za zaštitu životinja, pučke kuhinje i slično. Osim navedenog, učenici volonteri zajedno su s koordinatorima provodili edukacije i radionice za korisnike raznih ustanova. Aktivirali su se i u aktivnostima pomaganja vršnjacima kao što su pomoć pri učenju, radionice o vršnjačkom nasilju, životnim vještinama i maloljetničkim vezama. Obilježavali su i razne važne datume i akcije poput Dana ružičastih majici i Dana zdravlja. Osim navedenog organizirane su i zdravstvene akcije poput dobrovoljnog darivanja krvi, promocija mentalnog zdravlja i slično, no u mnogo manjem broju.

Tablica 3. Najčešće provedene volonterske akcije
Table 3. The most frequent conducted volunteer actions

	f
Posjete, druženje i pomaganje korisnicima ustanova (dječji vrtići, osnovne škole, dom za djecu i mlade, specijalne bolnice, domovi za starije i nemoćne, udruge osoba s intelektualnim teškoćama, udruga tjelesnih invalida i sl.)	103
Skupljanje donacija za potrebitu u vlastitoj organizaciji	76
Skupljanje prihoda i ostalih potrebita u suradnji s vanjskim organizacijama (Centar za zaštitu životinja, Crveni križ, Caritas, UNICEF, lokalna samouprava, udruge i sl.)	52
Uređenje prostora škole	38
Sudjelovanje u organizaciji događaja (dijeljenje letaka, prodaja ulaznica, organizacija zabava i sl.)	21
Akcije zaštite okoliša (skupljanje e-otpada, skupljanje tekstila, čišćenje područja grada, ...)	18
Organiziranje i provedba radionica i edukacija za razne korisnike (za štićenike raznih ustanova i opću populaciju)	18

U školskim volonterskim programima tijekom 2017/2018. školske godine najmanje je sudjelovalo do pet učenika, a najviše stotinjak učenika po školi. No, većina školskih volonterskih programa broji do 20 učenika volontera koji su bili aktivni u većini volonterskih akcija tijekom cijele školske godine. Kratkoročne volonterske akcije koje se odvijaju nekoliko puta godišnje, poput humanitarnog prikupljanja donacija su akcije u koje se uključuje velik broj učenika, a ponekad i cijela škola. Broj aktivnih djeelatnika u školskim volonterskim programima najčešće je do 10 dok se roditeљи gotovo uopće ne uključuju ili se uključuju samo pojedini roditeљи na partikularnim akcijama. U prijašnjim se istraživanjima (Harris, 2013) naglašava važnost uključivanja roditeља, djeelatnika škole te organizacija iz zajednice zbog davanja pozitivnog primjera mladima te se na taj način povećavaju šanse za volontiranje mladih i u odrasloj dobi.

Sukladno navedenom, za rad s roditeљima i nastavnicima, značajnu ulogu imaju andragozi koji u kontekstu cjeloživotnog obrazovanja sudjeluju u različitim oblicima

formalnog i neformalnog obrazovanja odraslih. Andragozi sve češće zauzimaju ulogu motivatora, facilitatora, voditelja, sayjetnika, organizatora, koordinatora, dijagnostičara, evaluatora, menadžera, tehnologa, animatora, mentora, suradnika u učenju i mnoge druge (Kušić, Vrcelj & Zovko, 2016; Latke & Nuissl, 2008; Kulić & Despotović, 2005; Jarvaja, 2004). Kao posebno važnu ulogu Niinisto (1996) ističe ulogu inicijatora/nositelja promjena (eng. „change agent“) što je značajno za razvoj aktivnog i društveno odgovornog građanstva kod odraslih (npr. roditelja učenika). U ovom kontekstu, andragozi imaju i značajnu ulogu u osposobljavanju nastavnika za planiranje, organizaciju, provedbu, praćenje i vrednovanje volonterskih aktivnosti i za njihovu implementaciju u školske kurikulume s ciljem razvoja kompetencija aktivnog građanstva kod učenika.

Volonterske akcije se u većini škola provode i u školi i u zajednici (85,1%), a najmanje isključivo u zajednici (4,7%) (Tablica 4.). Također, škole volonterske aktivnosti u okviru školskih volonterskih programa najčešće organiziraju u suradnji s drugim ustanovama (56,1%) ili samostalno (35,5%) dok samo 7,5% volonterskih aktivnosti za učenike pojedinih škola organiziraju ustanove u lokalnoj zajednici (Tablica 5.).

Tablica 4. Mjesto provođenja volonterskih aktivnosti

	f	%
Isključivo u školi	10	9,3
Isključivo izvan škole (u zajednici)	5	4,7
Provodile su se i u školi i izvan nje (u zajednici)	91	85,1
Bez odgovora	1	0,9
Total	107	100

Tablica 5. Glavni organizatori volonterskih aktivnosti

	f	%
Škola	38	35,5
Ustanova/institucija/udruga u lokalnoj zajednici	8	7,5
I škola i druga ustanova/udruga u suradnji	60	56,1
Nisu se provodile volonterske aktivnosti	1	0,9
Total	107	100,0

Popis vanjskih partnera s kojima škole u okviru školskih volonterskih programa suraduju veoma je bogat, a uključuje cijelu vertikalu odgojno-obrazovnih institucija, zatim institucije za posebnu skrb i ostale zdravstvene institucije kao i domove za starije i nemoćne te razne humanitarne organizacije. Osim navedenog, suraduju i s tijelima lokalne samouprave te gradskim knjižnicama. No, najbrojnije su razne organizacije civilnog društva koje suraduju sa školama u okviru volonterskih programa. Sve škole koje su u okviru svojih školskih volonterskih programa sudjelovale u ovom mapiranju navele su ukupno 121 udruhu, društvo i udruženje s kojima su surađivali tijekom 2017/2018. školske godine (Tablica 6.). U okviru školskih volonterskih programa suradnja škola s vanjskim organizacijama i ustanovama ima veoma važnu ulogu u stvaranju pozitivnog iskustva ukoliko učenici volonteri mogu prepoznati svoj doprinos

u zajednici te ukoliko ustanova ili organizacija u kojoj djeluju cijeni njihov angažman te na taj način izgrađuju veće samopouzdanje (Pancer, 2007).

Tablica 6. Ukupni broj vanjskih partnera s kojima su škole surađivale u okviru školskih volonterskih programa

Table 6. Total of external partners in conducting volunteer actions

Vanjski partneri	f
Organizacije civilnog društva	121
Institucije za posebnu skrb	26
Domovi za starije i nemoćne	22
Osnovne škole	14
Humanitarne organizacije	11
Volonterski centri	10
Lokalna samouprava i gradske knjižnice	9
Dječji vrtići	7
Srednje škole	7
Zdravstvene institucije	5
Učenički domovi	3
Fakulteti	2

U literaturi se naglašava važnost pomne organizacije, praćenja i nadzora učenika volontera, zbog toga se upitnikom ispitivala organizacija i planiranje volonterskih akcija, provedba samih aktivnosti i podrška učenicima volonterima za vrijeme provedbe te praćenje i vrednovanje. Mnogi autori se slažu da je organizacija, strukturiranost i planiranje školskih volonterskih programa ključan faktor uspješnosti samog programa (Schulz, Ainley, Frailton, Kerr, & Losito, 2010; Schulz, Ainley, Frailton, Losito, & Agrusti, 2016). Uz navedeno, Ledić (2001) dodaje da je za dobar volonterski program nužna i financijska potpora. Ulaganje u školske volonterske programe u smislu pomne organizacije i strukture korisno je zbog toga jer se na taj način povećava mogućnost da će mladi volontirati i u budućnosti (Harris, 2013).

U Tablici 7 prikazana je deskriptivna analiza tvrdnji koje se odnose na organizaciju i planiranje volonterskih aktivnosti. Volonterske aktivnosti otvorene su i dostupne za sve učenike u preko 90% školskih volonterskih programa u srednjim školama. Samo pojedini programi (17,8%) imaju određene kriterije za uključivanje učenika. Neki od kriterija koji su navedeni bili su: motiviranost i zainteresiranost učenika za rad na volonterskim aktivnostima, empatični učenici, suglasnost roditelja, redoviti i uzorni učenici, zatim učenici koji volonterskim aktivnostima pristupaju ozbiljno i odgovorno. U nekim programima koordinatori programa provode i intervjue s učenicima kao kriterij za sudjelovanje u programu. Podaci mapiranja upućuju da su u slučaju 82,2% školskih volonterskih programa učenici volonteri upoznati sa zadacima, ulogama i odgovornostima koje se od njih očekuju i prije samog angažmana u aktivnostima. Također, u većini programa (77,6%) ciljevi i svrha volonterskih aktivnosti su unaprijed određeni, a u obzir se najčešće uzimaju potrebe zajednice (73,8%) te potrebe škole (56,1%). Tvrdnje na koje su škole u najmanjoj mjeri odgovarale potvrdno odnose se na financije i resurse potrebne za provedbu školskih volonterskih programa te edukaciju koordinatora/nastavnika koji sudjeluju u tim programima. Školskih volonterskih programa koji imaju osiguranu financijsku potporu u svrhu provedbe volonterskih aktivnosti je ukupno 29,9%. Programa koji unaprijed imaju definirane resurse za provedbu aktivnosti je 27,1%. Također, u nešto više od trećine škola se koordinatori

volonterskih aktivnosti potiču na dodatne edukacije ili stručna usavršavanja iz područja volonterstva.

Tablica 7. Organizacija i planiranje
Table 7. Organisation and planning

	f	%
1. Ciljevi i svrha volonterskih aktivnosti unaprijed su definirani.	83	77,6
2. Očekivani ishodi i postignuća volonterskih aktivnosti unaprijed su definirani.	52	48,6
3. Načini realizacije volonterskih aktivnosti unaprijed su definirani.	58	54,2
4. Raspoloživi resursi za provedbu volonterskih aktivnosti unaprijed su definirani.	29	27,1
5. U osmišljavanju volonterskih aktivnosti u obzir se uzimaju prepoznate potrebe škole.	60	56,1
6. U osmišljavanju volonterskih aktivnosti u obzir se uzimaju prepoznate potrebe (lokalne) zajednice.	79	73,8
7. Učenici volonteri su prije volonterskog angažmana upoznati sa zadacima, očekivanim ulogama i odgovornostima.	88	82,2
8. Organizirana je edukacija/obuka za učenike volontere.	49	45,8
9. Koordinator volonterskih aktivnosti potiču se na dodatne edukacije/stručna usavršavanja iz područja volonterstva.	41	38,3
10. Osigurana je financijska potpora za provođenje volonterskih aktivnosti.	32	29,9
11. Volonterske aktivnosti otvorene su i dostupne za sve zainteresirane učenike.	97	90,7
12. Postoje kriteriji za uključivanje učenika u volonterske aktivnosti.	19	17,8

Upitnik je sadržavao tvrdnje kojima se ispitivalo pružanje podrške učenicima volonterima te sama provedba volonterskih akcija (Tablica 8.). U većini školskih volonterskih programa koordinatori pružaju podršku učenicima volonterima, savjetuju ih tijekom provođenja volonterskih akcija (84,1%) te se kontinuirano sastaju s učenicima volonterima (55,1%). Nešto više od jedne trećine školskih volonterskih programa ima razvijenu dokumentaciju koja prati volonterski angažman učenika volontera (35,5%). No, gotovo 80% škola označava da koordinatori volontera nadziru i prate učenike volontere (Tablica 9.), što je i u suglasju s brojem autorima koji sugeriraju da je vođenje programa i učenika volontera od strane djetlatnika škole jedan od ključnih faktora učinkovitih volonterskih programa (McCarthy & Tucker, 2002; Primavera, 1999; prema Panzer, 2007). Polovica programa (McCarthy & Tucker, 2002; načine praćenja o provedbi volonterskih aktivnosti te velik broj programa provodi volonterske aktivnosti koje rezultiraju konkretnim doprinosom koje su učenicima volonterima vidljive neposredno nakon završetka akcije (73,8%). Relativno je malo škola koje volonterske aktivnosti provode u okviru redovne nastave (27,1%) ili koje su sadržajno povezane s redovnom nastavom (28%) te ne iskorisćavaju puni potencijal školskih volonterskih programa, odnosno kroz strukturirane programe integrirane u školski kurikulum, škole imaju mogućnost proces učenja učiniti autentičnijim (Harris, 2013). Većina škola potiče učenike na volonterski angažman općenito. Škola potiču učenike na više kratkoročnih volonterskih angažmana (74,8%), ali i na dugotrajniji volonterski angažman (60,7%). Rezultati prijašnjih istraživanja upućuju na važnost

poticajna mladih na participaciju u volonterskim aktivnostima budući da utjecaj uključivosti mladih u volonterskim programima traje godinama (Youniss et al., 1997; McFarland & Thomas, 2006).

Tablica 8. Podrška i provedba
Table 8. Support and implementation

	f	%
1. Načini praćenja i provedbe volonterskih aktivnosti unaprijed su definirani.	54	50,5
2. Interna praksa koordinatora volonterskih aktivnosti je kontinuirano sastajanje s učenicima volonterima.	59	55,1
3. Razvijena je dokumentacija koja prati volonterski angažman učenika volontera.	38	35,5
4. Volonterske aktivnosti rezultiraju konkretnim doprinosom kojeg učenici (volonteri) mogu prepoznati neposredno nakon akcije.	79	73,8
5. Koordinator volonterskih aktivnosti savjetuje/pruža podršku učenicima volonterima tijekom volonterskog angažmana.	90	84,1
6. Volonterske aktivnosti provode se u okviru redovne nastave.	29	27,1
7. Volonterske aktivnosti sadržajno su povezane s redovnom nastavom.	30	28,0
8. Volonterske aktivnosti provode se u okviru izbornih izvanastavnih aktivnosti.	50	46,7
9. Naša škola potiče učenike na dugotrajniji volonterski angažman.	65	60,7
10. Naša škola potiče učenike na više kratkoročnih volonterskih angažmana tijekom školske godine.	80	74,8

U Tablici 9. vidljivo je da se aktivnosti učenika podjednako vrednuju na formalan (63,6%) i neformalan (66,4%) način. Formalan način vrednovanja učenika volontera u ovom slučaju označava dodjelu priznanja ili zahvalnica, kao i nominaciju za neke od volonterskih nagrada. Isto tako, formalan način vrednovanja može biti i pismo preporuke. Neformalno vrednovanje aktivnosti učenika volontera mogu biti organizirana zajednička druženja, mali znaci pažnje u obliku poklona i slično.

Tablica 9. Praćenje i vrednovanje
Table 9. Supervision and evaluation

	f	%
1. Koordinator volonterskih aktivnosti nadzire i prati učenike volontere.	85	79,5
2. Koordinator volonterskih aktivnosti provodi vrednovanje uspješnosti realizacije volonterskih aktivnosti.	35	32,7
3. Aktivnosti učenika volontera vrednuju se na neformalan način (organiziranje zajedničkih druženja, nagradivanje nekim malim poklonom pažnje i sl.).	71	66,4
4. Aktivnosti učenika volontera vrednuju se na formalan način (dodjela priznanja, zahvalnica; pismo preporuke; nominacija za neku od volonterskih nagrada i sl.).	68	63,6

Predstavljajući rezultati mapiranja školskih volonterskih programa u srednjim školama u Hrvatskoj upućuju na zaključak da su škole koje su pristupile ispunjavanju upitnika veoma aktivne u promicanju volonterstva u svojim ustanovama. Osim toga, u samo protekloj školskoj godini (2017/2018.) škole su, u okviru školskih volonterskih programa, ostvarile brojna partnerstva s raznim dionicima – lokalnom upravom, ostalim odgojno-obrazovnim ustanovama, udrugama i drugima. Srednje škole su sa svojim školskim volonterskim programima sudjelovale na ukupno 55 projekata čiji je cilj bio poticanje i razvoj volonterstva. Učenci volonteri najčešće su, zajedno s koordinatorima, sudjelovali u akcijama pomaganja i druženja s korisnicima raznih ustanova.

U gotovo svim školama volonterske akcije su otvorene i dostupne svim učenicima te su učenci volonteri upoznati sa zadacima, očekivanim ulogama i odgovornostima prije volonterskog angažmana te se njihov angažman vrednuje na formalan i neformalan način. U planiranju volonterskih akcija u obzir se uzimaju i potrebe zajednice i škole. Također, u većini školskih volonterskih programa koordinatori prate i pružaju podršku učenicima volonterima u provedbi volonterskih akcija. Mnoge škole koje su sudjelovale u procesu mapiranja počiu učenike na volontranje, no malo njih sadržajno povezuje volonterske aktivnosti s nastavom.

Iz prikazanih je rezultata vidljivo da četvrtina srednjih škola u Hrvatskoj provodi volonterske akcije, bilo kao dio školskog kurikula, bilo izvan njega kao organizirane aktivnosti, stoga je od iznimne važnosti istražiti njihovu ulogu i učinak na učenike volontere, djelatnike odgojno-obrazovnih institucija, samu školu te zajednicu i društvo. U nacionalnom kontekstu još nije istraženo koja iskustva, procesi i događaji u školskim volonterskim programima počiu kod učenika volontera potencijal za razvoj obilježja aktivnih i društveno odgovornih građana. Smatramo da iako prikazani rezultati te rezultati prijašnjih istraživanja upućuju na brojne aktivnosti i dobrobiti za sve aktere koji sudjeluju u procesu volonterskih akcija u okviru školskih volonterskih programa, još je mnogo neostvarenog potencijala.

Većina dobivenih rezultata mapiranja u skladu je s literaturom. Srednje škole u okviru školskih volonterskih programa ostvarile su partnerstva s mnogim organizacijama i ustanovama što utječe na izgradnju samopouzdanja kod mladih. Većina školskih volonterskih programa dobro je organizirano i planirano što se u mnogim radovima naglašava kao ključan faktor uspješnosti volonterskih programa. No, pojedini rezultati upućuju na nedostatak financijske i materijalne potpore kod organizacije volonterskih akcija, čime se potencijalno dovodi u pitanje egzistencija programa, a samim time se smanjuje i mogućnost dugoročnog volontriranja mladih. Isto tako, većina srednjih škola ne provodi volonterske akcije u okviru nastave čime se ne zadovoljava još jedan od ključnih faktora uspješnih školskih volonterskih programa. Ovim se istraživanjem želio stvoriti prostor za daljnje istraživanje, a njegovi su rezultati pokazali da postoji potreba za daljnjim istraživanjima u ovom području.

LITERATURA

1. Annette, J. (2008). Community involvement, Civic Engagement and Service Learning. In J. Arthur, I. Davies & C. Hahn (Eds.) *Education for Citizenship and Democracy* (pp. 388-399). SAGE.
2. Baranović, B., Doolan, K., Jugović, I., Klepač, O., Košutić, I. & Puzić, S. (2015). Teorijske osnove, ciljevi i metodologija istraživanja. U B. Baranović (Ur.), *Koji srednjoškolski namjeravaju studirati. Pristupi visokom obrazovanju i odabir studija* (str. 107-123). Zagreb: Institut za društvena istraživanja Zagreb.
3. Čulim, B. (2008). *Zašto i kako vrednovati volontriranje?* Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
4. Gvozdanović, A., Ilišin, V., Adamović, M., Potočnik, D., Baketa, N. & Kovačić, M. (2019). *Youth Study Croatia 2018/2019*. Zagreb: IDIZ i The Friedrich-Ebert-Stiftung. Preuzeto 10.3.2019. s http://www.fes-croatia.org/fileadmin/user_upload/FES_JS_KROATIEN_EN_WEB.pdf?fileid=IwAR09li7H5SVMAA9eYm1WM1YHUGNSp5NbrDZLQ41-hpCZl2NX8DBH1yJCK4
5. Hall, M. H., McKeown, L. & Roberts, K. (2001). *Caring Canadians, involved Canadians: Highlights from the 2000 National Survey of Giving, Volunteering and Participating*. Ottawa, Canada: Ministry of Industry.
6. Harris, C. (2013). *Promoting Youth Engagement and Wellbeing through Student Volunteer Programs in ACT Schools*. Retrieved 10th March 2019 from <https://members.youthcoalition.net/sites/default/files/Volunteering%20ACT%20Youth%20Report.pdf>
7. Jarvis, P. (2004). *Adult education and lifelong learning: Theory and practice*. London and New York: RoutledgeFalmer, Taylor & Francis Group.
8. Kulić, R. i Despotović, M. (2005). *Uvod u andragogiju*. Beograd: Svet knjige.
9. Kušić, S., Vrcelj, S. i Zovko, A. (2016). *Didaktičke odrednice obrazovanja andragoga: komparativni pristup*. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
10. Latke, S. & Nuissl, E. (2008). *Qualifying Professionals for Adult Learning in Europe*. In E. Nuissl & S. Latke (Eds.), *Qualifying adult learning professionals in Europe*. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag.
11. Ledić, J. (2001). *Biti volonter/volonterka? Istraživanje uključenosti građana u civilne inicijative i zajednici kroz volonterski rad*. Rijeka: SMART – Udruga za razvoj civilnog društva.
12. McFarland, D. A. & Thomas, R. J. (2006). Bowling Young: How Youth Voluntary Associations Influence Adult Political Participation. *American Sociological Review*, 71, 401-425.
13. Niinisto, K. (1996). Change Agent Teacher - Becoming a Teacher in a Developing Organisation. In S. Tella (Ed.), *Teacher education in Finland* (pp. 145-150). Helsinki: University of Helsinki.
14. Panzer, S. M., Brown, S. D., Henderson, A. & Ellis-Hale, K. (2007). *The Impact of High School Mandatory Community Service Programs on Subsequent Volunteering and Civic Engagement*. Retrieved 10th September 2018 from http://sectorsource.ca/sites/default/files/resources/files/WLU_MandatoryVolunteering_Feb07_2007.pdf
15. Planty, M. & Regnier, M. (2003). *Volunteer service by young people from high school through early adulthood*. NCES National Center for Education Statistics, US Department of Education.
16. Schulz, W., Ainley, J., Frailton, J., Kerr, D. & Losito, B. (2010). *ICCS 2009 International Report: Civic Knowledge, Attitudes, and Engagement among Lower-Secondary School Students in 38 Countries*. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).

17. Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Losito, B. & Agrusti, G. (2016). *IEA International Civic and Citizenship Education Study 2016 Assessment Framework*. Cham: Springer.
18. Šimunčević, G., Forčić, G., Milinković, D., Kamenko, J. & Šehić Relić, L. (2011). *Generacija za V. Zašto i kako organizirati volonteri program u školi*. Osijek: Grafika.
19. Youniss, J., McLellan, J. A. & Yates, M. (1997). What We Know about Engendering Civic Identity. *American Behavioral Scientist*, 40, 620-31.

